

ביאורים

שני המדרשים שלמדנו אתמול עסקו בחשיבות שלמותה של התורה. דבר זה התבטא בשני המדרשים דווקא באות יו"ד, ולא בכדי. האות יו"ד היא הקטנה ביותר באותיות, פעמים רבות היא אינה נשמעת אלא רק מהווה ניקוד (חיריק). למרות זאת, במידה ועוקרים את האות יו"ד מן התורה זה פוגע בשלמות התורה כיוון שבתורה יש לכל אות משמעות וסיבה.

במדרש הראשון מתואר ששלמה המלך דורש את הפסוק "ולא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו" [דברים יז, ז], מגיעה האות יו"ד ומקטרגת על שלמה ואומרת שהוא שכח אותה. מדוע דווקא האות יו"ד מגיעה לקטרג, הרי את כל הפסוק שלמה המלך לא קיים? אלא שהחטא שבגללו נקרעה הממלכה היה במחשבה, כפי שנאמר במדרש: "אני ארבה ולא אסור". העתיד נמצא במחשבה בלבד, שהרי הוא עוד לא קיים בעולם המעשה. האותיות המציינות עתיד הן אותיות איתן, לדוגמה: אבוא, יבוא, תבוא ונבוא. לפי זה מובן מדוע באה דווקא האות יו"ד וקטרגה. כיוון שהאות יו"ד היא מאותיות איתן המבטאות עתיד, ועתיד מבטא מחשבה, וחטאו של שלמה היה במחשבה.

במדרש השני מתוארת האות יו"ד של השם שרי שהפכה לשרה, מצטרפת לשמו של יהושע. האות יו"ד שימשה בשם שרי כמקטינה ומייחדת: בניגוד לשרה שפירושה שררה על כל העולם, שרי פירושו שררה על אומתה בלבד. וכך אומר רש"י על הפסוק: "דמשמע שרי לי ולא לאחרים, כי שרה סתם שמה, שתהא שרה על כל" [רש"י לבראשית י"ז, ט"ו]. כפי שהאות יו"ד היא הקטנה מכל האותיות, כך גם יש לה תפקיד להקטין ולצמצם, ובמילים אחרות - לייחד. אותה התייחדות של שרה לאומתה לפני שינוי שמה לא יכולה להעלם מן העולם, יש לה קיום והוא חייב להימשך. לכן לקח משה את אותו כוח התייחדות והעבירו ליהושע לפני חטא המרגלים כדי שיהיה לו כוחות להיות נבדל ונפרד לעצמו, וכך יוכל להתמודד עם עצת המרגלים.

הרחבות

• האם העתיד כבר כאן?

ולפיכך לשון עתיד הוא מורה על המחשבה בלבד. המהר"ל מבאר, שישנו קשר בין לשון עתיד למחשבה, משום שלעומת העבר, המתבטא במה שכבר נעשה, העתיד, שעוד לא יצא לפועל, מתבטא במחשבה בלבד.

זהו מובנו של הביטוי שטבע רבי שלמה אלקבץ "סוף מעשה במחשבה תחילה" [לכה דודי]. השבת אמנם נבראה בסוף ימי הבריאה, אולם היא הייתה כבר במחשבה לפני כל שאר מחשבת הבריאה. כלומר, כל מה שנברא לפני השבת הוא כהכנה הנצרכת להופעת השבת.

הקשר בין האות יו"ד, המחשבה והעתיד עולה גם מדברי רש"י: "אז ישיר - אז, כשראה הנס, עלה בליבו שישיר שירה... למדנו שהיו"ד על שם המחשבה נאמרה" [שמות טו, א]. היו"ד הופכת את הפועל מהווה, תיאור המציאות הקיימת, לעתיד. לכן, בעוד המילה 'שר' מבטא את השירה שכבר הייתה בפועל, המילה 'שיר' מבטאת את המחשבה שעוד לא הגיעה לכלל שירה בפועל. מחשבה זו הינה מגמת מעשה השירה הפיוז.

שאלות לדין

מה ההבדל בין חטא שאדם עושה בגלל יצרו, לבין חטא שאדם עובר עליו ב'מחשבתו' וב'שכלו'?

אילו תכונות מאפיינות את יהושע, שבגללן הוא המשיך את ההתייחדות של שרה אימנו?

ולכך אמרו כי יו"ד של ירבה היה מקטרג עליו. ולמה היו"ד דוקא? וזה כי היו"ד סימן העתיד, שכל לשון עתיד שמשמש עליו יו"ד איתן, אי אפשר שיהיה רק בכונה במזיד ובמחשבה. כי כאשר יאמר: לא יעשה זה, אי אפשר לפרש רק שלא יעשה במחשבה ובכונה. אבל העבר, שאמר שעשה זה, אפשר לפרש שעשה זה בשגגה ובלתי ידיעה. ולפיכך לשון עתיד הוא מורה על המחשבה בלבד, שעלה על דעתו אותו דבר שצא עליו יו"ד האיתן. וטעם זה, כי יו"ד האיתן שצא על העתיד, אי אפשר בלא מחשבה ובלא דעת, לא כמו העבר, כי אפשר שיהיה בלא מחשבה. ומפני כי חטא שלמה היה במחשבתו ובשכלו, כמו שהתבאר, שאמר אף כי ירבה נשים לא יסור, והנה חטאו היה במחשבתו, אשר נרמז ביו"ד מירבה, שהוא לשון עתיד. וזוהי הנה רוצה לבטל התורה, כאשר השפיל נגד התורה. ולכך אמרו, כי יו"ד מירבה קטרג אותו. כי כבר אמרנו, (פסח) {כמו} שהעולם נברא מן השם יתברך, כל דבר שבו אין להוסיף ואין לגרע, כך התורה מסדרת מן השם יתברך, כל דבר שבה. ואלו היה חטא שלמה שעבר המצוה מן לא ירבה לו נשים, לא היה ראוי לומר כי יו"ד של ירבה היה דוחה אותו, והיה אמור המצוה היה דוחה אותו, אבל לא היה חטא מה שעבר המצוה דוחה אותו. רק החטא שרצה לעקר היות התורה השכלית, שסדר השם יתברך הנמצאים, כמו שהתבאר. והתורה, סדר שלה, שלא ירבה לו נשים פן יסור לבבו. לכך אין לומר בזה שהיה מקטרגת אותו, רק היו"ד של ירבה, והבן הדברים האלו מאד.

ורבי שמעון בן יוחאי אומר, כי יו"ד של שרה, וכו'. רוצה לומר, כי כל אשר הוא בתורה, ראוי שיהיה נצחי, וכאשר הוסר דבר ממנה, אי אפשר שיהיה בטל. ולכך כאשר קרא השם יתברך שמה שרה, כי היו"ד מורה על התייחדות שרי על עמה, ואחר כך נעשית שרה לכל העולם, ומפני כך, הויה זאת, הוא היות התייחדות שהיה בשרה, שנתבטל מן התורה, ודבר זה אין ראוי, שיהיה שום הויה בתורה בטלה. ולכך הוסיף הויה זאת של התייחדות ליהושע, שפאשר היה מנבש משה, שיהיה יהושע נבדל מן המרגלים, ולא יהיה בכלל המרגלים, רק מיחד לעצמו, נתן ליהושע יו"ד, כי היו"ד מורה התייחדות. וזה בשביל קטנות היו"ד, שהדבר שהוא קטן אין בו רבוי, וכולל רק המיוחד. ומעתה היו"ד, שהוא הויה, מורה על היחוד, לא נתבטל, רק נתוסף הויה זאת ליהושע.

אמרו חז"ל שיו"ד של ירבה קטרג עליו. למה דוקא היו"ד? יו"ד היא אות המורה על לשון עתיד. בכל לשון עתיד, כשמשמשים באות יו"ד של 'אותיות העתיד איתן', זה מלמד על עשית דבר בכונה, במזיד ובמחשבה. כשנאמר לא יעשה דבר זה, הכוונה היא שלא יעשה את הדבר במזיד. כשאומרים לשון עבר, עשה דבר, אפשר לומר שעשה הדבר בשוגג, בלא כוונה. אם כן אות יו"ד של הוראת העתיד, מלמדת על עשית הדבר בכונה ובמחשבה. מאחר ששלמה המלך חטא במחשבתו ובהכרתו השכלית, כמו שהתבאר, שאמר כנגד התורה, שהתורה אמרה לא ירבה פן יסור, והוא אמר ארבה ולא יסור לבבי. לכן אמרו חכמים, שיו"ד של ירבה קטרג עליו. כבר בארנו שהתורה כמו העולם. כמו שהעולם נברא על ידי הקב"ה, ועליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע, כך התורה כל דבריה הם מסודרים על פי הקב"ה. אם היה שלמה נושא נשים רבות, ועובר בכך על מצות התורה של לא ירבה לו נשים, לא היו אומרים חז"ל שיו"ד של לא ירבה דוחה אותו, אלא שהמצווה מקטרגת עליו. אבל אצל שלמה לא היה החטא, שעבר על מצוות התורה בלבד, אלא עיקר חטאו במה שרצה לעקור דבר מהתורה, שהיא הסדר שבו סידר הקב"ה את כל הנמצאים בעולם, וסדר זה הוא, שאסור למלך להרבות נשים פן יסור לבבו. לכן אמרו חז"ל שהיו"ד היא שקטרגה. והבן דברים אלו היטב.

רבי שמעון בן יוחאי אומר, שיו"ד של שרי נשתתחה לפני הקב"ה וכו'. רצונו לומר, כל דבר שבתורה ראוי שיהיה נצחי. בשעה שדבר מסוים נגרע מהתורה, אין אפשרות שאותו דבר יהיה בטל לגמרי. השם שרי משמעותו שהיא שרה לעמה, ואילו השם שרה משמעותו שהיא שרה לכל אומות העולם. אם כן אותה מהות של שרה כמיוחדת לאומתה התבטלה, ודבר זה כאמור לא יתכן. לכן אותה מהות מיוחדת של התייחדות נוספה ליהושע. כשרצה משה להבדיל את יהושע משאר המרגלים, שלא יהיה יהושע נכלל עימם, הוסיף לו יו"ד בשמו. האות יו"ד מורה על ייחודיות, שכן אות זו היא האות הקטנה שבאותיות, והקטנות אין בה הריבוי, ההמוניות, ולכן היא מורה על המיוחד. אם כן היו"ד המורה על הויה מיוחדת לא התבטלה אלא נוספה ליהושע.

יו"ד של ירבה, שהוא לשון עתיד, מלמד על עשיה מתוך כוונה, ולכן קטרגה על שלמה

יו"ד של שרי, יו"ד ההתייחדות, ניתנה ליהושע כי הויה בתורה לא יכולה להתבטל

